

הקב"ה הוא הכול

ה' הוא האֱלֹקִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין

עוֹד

(דברים ד, לט)

שער תשובה
116115

השבוע אנו קוראים את הציווי המתמצת את רעיון האחדות האלוקית¹: "וידעת היום והשבות אל לבבך, כי ה' הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד".

ההכרה ש"ה' הוא האלוקים" מתחלקת כאן לשלושה תחומים: (א) "בשמים", (ב) "על הארץ", (ג) "אין עוד". מהו "אין עוד"? מבאר המדרש – "אפילו בחללו של עולם".

נשאלת השאלה², לשם-מה כל הפירוט הזה? וכי יעלה על הדעת, שיש אלוקים נוסף, חלילה, המתחבא במים שמתחת לארץ או בחלל העולם, עד שדרוש ציווי מיוחד לשלול זאת ולהזהיר כל-כך בלשון "וידעת... והשבות אל לבבך"?

אין עוד מציאות

בתורת החסידות³ מוסבר, שפסוק זה בא לשלול לא רק את אפשרות קיומו של אלוקים נוסף, חלילה, אלא הוא בא להבהיר שאין כלל שום מציאות מלבד ה'. הקב"ה הוא המציאות האחת והיחידה הקיימת בעולם – הן בשמים, הן בארץ והן בחלל העולם.

הקיום העצמאי של העולם וברואיו הוא אשליה, הנובעת מחוסר יכולתנו לראות את הכוח האלוקי שמקיים את כל המציאות. אילו יכולנו לראות את האמת,

(1) דברים ד, לט.

(2) שער היחוד והאמונה פרק א.

(3) שם פרק ו.

היינו רואים שהכול הוא האלוקים ושהאלוקים הוא הכול. לבריאה אין שום קיום עצמאי משלה, הואיל והיא נבראה יש מאין, ועל-כן כל קיומה – בכל רגע ורגע – נובע מהכוח האלוקי שמקיימה וממלא אותה⁴. לכן האמת היא ש"אין עוד מלבדו"⁵.

חלקי הבריאה

אפשר היה לחשוב, שרק 'השמים', שהם הברואים הרוחניים העליונים, רק הם יכולים להכיל את הכוח האלוקי. לכן מוסיפה התורה: "ועל הארץ מתחת" – שגם הברואים התחתונים, הגשמיים, אף הם מלאים בכוחו של הבורא.

אך גם בזה לא די, שהרי סוף-סוף הארץ הוזכרה בעשרת המאמרות שבהם נברא העולם, ומה על הברואים השונים והרבים הקיימים "בחללו של עולם", שלא הוזכרו כלל במאמרות הבריאה – האם גם הם מלאים בכוחו של הקב"ה, ואין להם שום מציאות משל עצמם? מוסיפה התורה ומדגישה: "אין עוד", שגם "בחללו של עולם" יש רק מציאות אחת – "ה' הוא האלוקים".

כל הפעולות

חלוקה זו קיימת בדרך סמלית גם בחיי כל אדם: יש ה'שמים' שבאדם, זו הנשמה האלוקית שבו. יש ה'ארץ', שזה הגוף הגשמי, שהוא כלי ישיר לאור הנשמה. אך יש גם 'חללו של עולם' – אלה כל עשיותיו של האדם במשך היום.

אומרת התורה, שצריך להכניס את הקב"ה לא רק 'בשמים' – בחיי הנשמה, ולא רק 'בארץ' – בגוף הגשמי, אלא גם 'בחללו של עולם' – בכל מעשיו ופעולותיו של האדם. הכול צריך לשרת את הקדושה האלוקית ולהכין את העולם כולו, עם כל חלקיו, להיות כלי להתגלות האמת האלוקית המוחלטת, כפי שתתגלה בגאולה האמיתית והשלמה.

(לקוטי שיחות כרך כס, עמ' 26)

(4) שם פרק ב ואילך. עיין שם בארוכה.

(5) דברים ד.לה.